

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.11>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ ЯК КРОК ДО СУЧАСНОЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Палєха В.О.,
*аспірант кафедри теорії, історії та філософії права,
Національна академія внутрішніх справ
ORCID: 0009-0007-1290-3310*

Палєха В.О. Цифровізація послуг у сфері регулювання обігу зброї як крок до сучасної цифрової трансформації держави.

Стаття присвячена комплексному аналізу національного механізму діджиталізації обігу зброї в Україні як важливого кроку до забезпечення прозорості процедур виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання різних категорій озброєння. До таких належать вогнепальна, пневматична, холодна й охолощена зброя, а також вітчизняні пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи подібними за властивостями металевими снарядами не смертельної дії, боєприпаси до неї, основні частини зброї та вибухові матеріали. Метою є в розкритті впливу цифрових послуг на функціонування держави та суспільства на прикладі урегульованості обігу зброї. Відповідно до поставленої мети розглянуто напрями та можливості сучасних електронних систем і цифрових сервісів, за допомогою яких громадяни можуть отримувати дозволи на зброю онлайн. Окреслено їхнє значення для правоохоронних органів, що потребують оперативного доступу до актуальної інформації, та для суспільства в цілому, яке зацікавлене у прозорих процедурах і підвищенні довіри до державних інституцій. Актуальність дослідження зумовлена загальнодержавними соціально-побутовими змінами, викликаними запровадженням правового режиму воєнного стану. Це обумовлює потребу у регулярному висвітленні даної проблематики не лише в науковому середовищі, а й у діяльності органів державної влади, громадських організацій та серед цивільного населення. Наголошено на ризиках, які виникають у зв'язку з незаконним ввезенням значної кількості зброї із зон бойових дій, що створює нові виклики для правоохоронної системи. У статті розкрито як переваги, так і недоліки використання відповідних цифрових сервісів для цивільних осіб, а також можливості єдиних інформаційно-пошукових систем для внутрішнього застосування Національною поліцією. Здійснено аналіз сучасних тенденцій у використанні таких рішень, які спрямовані на протидію неконтрольованому обігу та стимулювання реєстрації громадянами не лише придбаної, а й знайденої (трофейної) зброї. Окрему увагу приділено порівнянню можливостей цифрових технологій у сфері контролю за обігом зброї відповідно до сучасних нормативно-правових актів, а також визначено низку фахових підходів до вдосконалення цієї системи. Наголошено на доцільності впровадження нових інструментів та варіантів використання цифрових сервісів, що сприятиме підвищенню ефективності державного управління у сфері безпеки та зниженню ризиків, пов'язаних із нелегальним обігом зброї.

Ключові слова: контроль за обігом зброї, цифрові технології, цифровізація держави, цифрова трансформація держави, цифрові послуги.

Paliekha V.O. Digitalization of services in the field of arms trafficking as a step towards modern digital transformation of the state.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the national mechanism for the digitalization of arms circulation in Ukraine, considered as an important step towards ensuring transparency in the procedures of manufacturing, acquisition, storage, accounting, transportation, and use of different categories of weapons. These include firearms, pneumatic, cold and deactivated weapons, as well as domestically produced devices for firing cartridges equipped with rubber or similar non-lethal projectiles, their ammunition, the main parts of weapons, and explosive materials. The purpose of the article is to

reveal the impact of digital services on the functioning of the state and society on the example of the regulation of weapons circulation. In line with this purpose, the article explores the directions and potential of modern electronic platforms and digital services that provide citizens with online access to weapons permits. Their significance is emphasized both for law enforcement agencies, which require prompt access to reliable information, and for society at large, which is interested in transparent procedures and an increased level of trust in public institutions. The relevance of the research stems from the nationwide social and domestic changes caused by the introduction of martial law. These circumstances highlight the urgent need to discuss this issue not only in academic discourse but also in the activities of public authorities, non-governmental organizations, and among civilians. Special attention is paid to the risks related to the illegal import of large quantities of weapons from areas of active hostilities, which create new threats to the law enforcement system. The article outlines the advantages and disadvantages of digital services available to civilians, as well as the possibilities of unified information and search systems designed for internal use by the National Police of Ukraine. Current trends in their application are analyzed, with a particular focus on countering uncontrolled trafficking and encouraging citizens to register not only purchased weapons but also those that have been found or seized as trophies. The study also provides a comparative assessment of digital technologies in this field in accordance with existing legal regulations. Furthermore, it presents a range of professional approaches aimed at improving the functioning of the system while underlining the importance of introducing innovative tools and new modes of application. The implementation of such solutions will contribute to enhancing the efficiency of state governance in the security sector and reducing the risks associated with the illegal circulation of arms.

Key words: control over the weapons trade, digital technologies, digitization of the state, digital transformation of the state, digital services.

Постановка проблеми. Епоха технологічного прогресу кардинально змінила спосіб життя людей по всьому світі – зміни увійшли в роботу, навчання, спілкування та взаємодію з державними установами. Цифровізація державних сервісів набуває масового характеру – послуги, що раніше вимагали паперової бюрократії, нині можна отримати в кілька «кліків». Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України пришвидшило цей процес, оскільки він став способами полегшення життя українців, зменшення скупчення людей в державних установах, отримання послуг, незалежно від місця знаходження, а в деяких випадках і часу доби. Цифрове мережеве сповіщення про тривогу, поновлення втрачених/знищених документів, державні послуги, дистанційне навчання та взаємодія з органами державної влади не лише спростили життя українців, але й наклали серйозну відповідальність на державу щодо забезпечення безпеки даних користувачів. Окремим питанням постала потреба у швидких та контрольованих рішеннях в сфері обігу зброї, коли збереження свого життя та існування своїх близьких вийшло на перший план, незалежно від місця перебування особи, яка має на меті отримати дозвіл на зброю, аби реалізувати своє право на захист від протиправних посягань.

Мета статті полягає в розкритті впливу цифрових послуг на функціонування держави та суспільства на прикладі урегульованості обігу зброї. Для досягнення зазначеної мети доцільним буде виконання наступних завдань: виявлення наявних електронних баз даних, що врегульовують процедуру обігу зброї в Україні; аналізі нормативної основи правового регулювання виявлених баз даних.

Стан опрацювання проблематики. Варто зазначити, що хоча обрана тематика є актуальною і наразі багато науковців досліджують питання діджиталізації (Н.А. Литвин, Л.В. Крупнова, Н.О. Сидоренко), цифрової трансформації (Є. Коломoeць, М.О. Кравченко, В.О. Салабай) та інформаційних прав людини (О.О. Тихомиров, Р.Б. Тополевський), однак, майже поза увагою науковців опинилась проблематика цифровізація послуг у сфері регулювання обігу зброї. Саме нерозкритість цього питання, особливо у період правового режиму воєнних дій, і спонукало до її ґрунтовного наукового опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Тут варто погодитись із думкою М.Г. Хаустової про те, що цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності. Подальше її розповсюдження та впровадження можливе лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації будуть інтегровані в національні [2].

У контексті цифрової трансформації сфери публічного управління обігу зброї, впровадження в 2023 році операційної системи «Єдине вікно громадян» (далі – ЄВГ) виступило вагомим елементом оптимізації надання адміністративних та соціальних послуг, водночас забезпечуючи не лише вільний доступ до здійснення дистанційного першого кроку на шляху до реєстрації та отримання дозволу, а й закрило собою проблеми інформаційної кампанії серед населення щодо глобалізованого просування коректних наративів про важливість даного процесу як директиви в цілісне європейське демократичне суспільство.

Електронна система «ЄВГ» являє собою комплекс сервісів для фізичних осіб, який надає можливість замовляти електронні послуги онлайн та отримувати інформацію, що обробляється в єдиній інформаційній системі Міністерства внутрішніх справ України. Відповідно до Наказу МВС № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» згідно зі змінами від 21.11.2023 року, громадяни, які мають на меті отримати дозвіл на зброю, дістали право подавати заяву не лише за особистою присутністю в приміщенні уповноваженого органу Національної поліції, а й в електронній формі за допомогою сервісу єдиної інформаційної системи МВС «ЄВГ» або засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія), зокрема з використанням мобільного додатку або засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг із накладенням електронного цифрового підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа, які мають засвідчувати заяву (клопотання), а також документи, що додаються до неї [3]. Згідно сформованої оновленої статистики Міністерства внутрішніх справ, за період існування інформаційної системи ЄВГ було зареєстровано 254 тис. користувачів, які в свою чергу, подали 145 тисяч заяв на отримання послуг, що віддзеркалює активне зростання цифрової грамотності громадян та відповідає сучасним потребам суспільства у онлайн-взаємодії з державою [4]. Дана система значно скорочує строки розгляду звернень, автоматизує обробку документів і дозволяє уникнути помилок, спричинених людським фактором.

До того ж, варто зауважити, що одним з документів, який входить до переліку обов'язкових при поданні заяви на отримання дозволу на зброю є витяг про несудимість особи-кандидата. Впровадження електронного варіанту отримання доступу до послуги слугує індикатором зрілості цифрового урядування та готовності держави до орієнтування на потреби громадян. Відповідно до п. 1 Р. 4 Наказу МВС № 207 від 15.04.2022 «Про порядок доступу до відомостей інформаційно-аналітичної системи (далі – ІАС) «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості», фізична особа має право на отримання з ІАС відомостей про себе не лише у паперовій, а й електронній формі із застосуванням засобів Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія, а також засобами електронного кабінету [5]. Завдяки автоматизації процесу, довідка буде згенерована та надана у цифровому форматі в термін, визначений законодавством, що значно економить часовий ресурс на протипагу традиційній моделі.

Згідно Розпорядження Кабінету міністрів України № 1351-р «Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках» однією з цілей сталого євроінтеграційного розвитку України у сфері інноваційної діяльності є збільшення інформатизації, яка спрямована на розвиток передових цифрових навичок, впровадження цифрових технологій на підприємствах, розбудову цифрової інфраструктури та ще більшу доступність цифрових послуг [6]. Безумовно, прогресивним поштовхом в напрямку розвитку електронного урядування стала автоматизація обліку процесів обігу зброї за допомогою системи «Єдиний реєстр зброї». Дана інновація, впроваджена в 2023 році, являє собою інформаційно-телекомунікаційну систему, яка є функціональною підсистемою єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, що призначена для автоматизації обліку процесів обігу зброї до рівня стандартів операційних процедур та автоматизованого робочого місця користувача та забезпечує формування, зберігання, спільне використання і верифікацію інформації про права в сфері обігу зброї, боєприпасів до неї, основних частин зброї, які мають ідентифікаційні номери та вибухових матеріалів, об'єкти та суб'єкти цих прав. Відповідно до Наказу МВС № 2 від 10.01.2022 року, «Про затвердження Положення про

функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ», функціональні можливості цього реєстру забезпечують відкритість даних для держави, можливість відстеження оформленої зброї та заяв в реальному часі, дотримання чесності та підзвітності, які будують чіткий ланцюг цивілізованого обігу зброї в країні [7].

Дана система є не лише обліковою, а й безпековою частиною роботи органів виконавчої влади. Відповідно до Наказу МВС № 357 від 27.04.2020 року «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України», під час надходження повідомлень про правопорушення на лінію «102», основними обов'язками диспетчера є не окреме прийняття якісної інформації про правопорушення або подію та скорочення часу прибуття наряду поліції, а й забезпечення особистої безпеки поліцейських до та під час прибуття на виклик. Згідно пункту 17 розділу 3 даної Інструкції, до прибуття наряду поліції диспетчер має інформувати наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ПНП та інших підсистем стосовно особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (зокрема, щодо наявності, згідно реєстрів, у власності зареєстрованої зброї) [8]. З огляду на це, можна зробити висновок, що система «Єдиний реєстр зброї» є важливим елементом пошуку та виявлення потенційних загроз життю та здоров'ю поліцейського та інших осіб на місці правопорушення ще на стадії, коли їм можна запобігти чи стратегічно підготуватись.

У контексті розвитку цифрової безпеки варто приділяти увагу проблемам доступу до конфіденційної інформації, її цілісності та захищеності не лише від шахрайських атак, а й протидії внутрішнім і зовнішнім корупційним схемам. Виходячи зі змісту положень ч. 1 ст. 27 Закону України «Про захист персональних даних», їх обробка органами Національної поліції України, включаючи збирання, накопичення, зберігання, доступ, поширення, видалення і знищення відповідних даних повинна відповідати загальним вимогам національного законодавства [9]. Для вирішення проблеми інтервальних та екстервальних втручань була розроблена спеціальна цифрова технологія «блокчейн» (з англ. Blockchain – ланцюг блоків), яка децентралізує зберігання та передавання даних, що забезпечує їх незмінність в процесі зберігання та захисту інформації. Тут варто погодитись із тезою запропонованою В.О. Рядінською та Ю.В. Седневим про те, що основною проблемою правового регулювання обігу зброї в Україні до 2023 року була ускладнена процедура отримання дозволу на зброю, яка, за умов чіткого законодавчого регулювання, створювала умови для виникнення корупційних ризиків у дозвільній системі. Соціологічні опитування, журналістські розслідування, внутрішні розслідування в системі Міністерства внутрішніх справ України підтверджують, що корупція в дозвільній системі (підрозділів контролю за обігом зброї) була системним явищем [10]. В цьому розумінні, інтеграція в державні системи, зокрема, системи «Єдиний реєстр зброї», стало стратегічним кроком до цифрової довіри між державою та громадянином, оскільки вона має безліч переваг, в порівнянні з технологіями без даної опції. Одним з основних бенефітів є незмінність даних, відтак після додавання блоку до ланцюга його не можна замінити без зміни всіх наступних кроків, які адмініструються різними особами, що робить блокчейн надійним джерелом історичних даних, а сама децентралізована інформація не зберігається на одному сервері, що значно зменшує можливість службових зловживань та несанкціонованих змін. У блокчейнах є можливість перевірки попередніх дій в реєстрі, наприклад, реєстрація, передача, вилучення, втрата зброї, а сама можливість зміни історії «заднім числом», подробиці даних чи видалення їх без сліду неможлива, що дозволяє уповноваженим посадовим особам перевірити походження та історію кожної одиниці зброї, при цьому забезпечуючи конфіденційність власника.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», кіберзахист тлумачиться як сукупність організаційних, правових, інженерно-технічних заходів, а також заходів криптографічного та технічного захисту інформації, спрямованих на захист від кіберзагроз, забезпечення кібербезпеки, стійкості, цілісності, доступності та конфіденційності інформаційних ресурсів у кіберпросторі, а також здатності інфраструктури до їх обробки, а основними суб'єктами, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи із її забезпечення, є міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, правоохоронні, розвідувальні і контррозвідувальні органи, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності, Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до закону та інші уповноважені органи [11]. Різноманіття та широке коло осіб, наділених повноваженнями щодо контролю за цифровим захистом даних свідчить про

підвищений стан захищеності інформації, в особливості в умовах дії правового режиму воєнного стану, коли кількість посягань на національну безпеку збільшується, оскільки ворог використовує даний шлях як один із інструментів гібридної війни.

Висновки. Встановлено, що в 2023 році з метою належної цифрової трансформації сфери публічного управління обігу зброї в Україні було впровадження операційні системи «Єдине вікно громадян» та системи «Єдиний реєстр зброї», що значно полегшило отримання державних послуг. Для належного функціонування вказаних систем також використовуються й інші державні програми, наприклад портал «Дія», що полегшує отримання інформації, забезпечує відсутність бюрократичних процедур, зловживання зі сторони правоохоронних органів та захист громадян шляхом отримання послуги у безпечному місці.

Також варто наголосити і на тому, що усі зазначені операційні системи мають належну нормативно-правову основу для функціонування. Відтак, у законодавстві прописано не тільки сам алгоритм отримання документації, але й акцентовано увагу на захисних елементах даних громадян, що унеможливорює зловживання правом або внесення даних без виявлення особи виконавця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційна статистика Міністерства внутрішніх справ щодо кількості правопорушень з використанням вогнепальної зброї. URL: <https://mvs.gov.ua/news/kilkist-pravoporusen-z-vikoristannia-vognepalnoyi-zbroyi-vibuxovix-recovin-ta-bojepripasiv-na-tretyomu-roci-viini-zbilsilasia-u-42-razi> (дата звернення: 10.07.2025).
2. Хаустова М.Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Науковий журнал «Аналітично-порівняльне правознавство»*, 2023. Вип. 5. С. 753–764.
3. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 622 від 19.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 10.07.2025).
4. Офіційна статистика Міністерства внутрішніх справ за даними системи «Єдине вікно громадян». URL: <https://services.mvs.gov.ua> (дата звернення: 12.07.2025).
5. Деякі питання ведення обліку відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості, Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 207 від 30.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0425-22#Text> (дата звернення: 10.07.2025).
6. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, Розпорядження Кабінету міністрів України № 1351-р, від 31.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.07.2025).
7. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, Наказ Міністерства внутрішніх справ № 2 від 10.01.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-22#Text> (дата звернення: 12.07.2025).
8. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, Наказ Міністерства внутрішніх справ № 357 від 27.04.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення: 10.07.2025).
9. Про захист персональних даних, Закон України, від 01.06.2010 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 11.07.2025).
10. Рядінська В.О., Седнев Ю.В. Правове регулювання обігу зброї в Україні: проблеми довоєнного та воєнного періодів. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025, № 3. С. 529–540.
11. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України, Закон України від 20.04.2025, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 12.07.2025).